

Korset och Kronan

Nr 97/2022

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

CA 10: Om nattvarden (15)

Vi är nu framme vid den sista stora bekännelsen om nattvarden i våra lutherska bekännelseskriter. Det är Konkordieformelns sjunde artikel *"Om den heliga nattvarden"* (Vom heiligen Abendmahl, De coena Domini).

I Konkordieformeln valde man att inte sätta ut några namn på motståndarna. Men det står ändå helt klart att artikeln är ett kraftigt försvar för den äktlutherska läran så som Luther själv förde fram den mot Zwingli i sina stora nattvardsskrifter. Bekännelsen hänvisar också uttryckligen till Luthers skrifter om nattvarden. Den bibliska lära som lärdes i Confessio Augustana, Apologin, Luthers katekeser och Schmalkaldiska artiklarna läggs på nytt fram och försvaras ingående med samma bibliska argument som Luther tidigare använt.

Det nya som tillkommit är det som hänt

efter Luthers död. Calvin försökte att ena lutheraner och reformerta genom sin lära om en slags andlig närvaro i nattvarden av Kristi kropp och blod. Som vi tidigare sett menade Calvin att den troende genom den helige Andes makt förenar sig med Kristi kropp och blod i himlen. Han kunde därför tala om närvaron i nattvarden på ett sätt som liknade den bibliska, lutherska läran. Men Calvin kunde inte acceptera att Kristi kropp och blod rent objektivt var närvarande i brödet och vinet så att även icke-troende nattvardsgäster fick del av dessa gåvor. Därför blev *"De ogudaktigas ätande"* (*manducatio impiorum*) den punkt där lutheraner och kalvinister tydligast skilde sig åt. Luther hade också varit mycket noga med denna avgörande punkt. Ett exempel var Bucer och Wittenbergkonkordian 1536. Först när Bucer och hans närstående teologer klart bekände *"de ogudaktigas ätande"* av Kristi kropp och blod kunde Luther gå med på utöva kyrkogemenskap genom att fira nattvarden tillsammans med dem. Konkordieformeln tar också upp denna sak (SKB 611f, Trigl 974,12ff).

Vidare måste Konkordieformeln ta ställning till Melanchthons och filippismens avvikelser från den bibliska läran. Det skedde bland annat genom att frågan om konsekrationen och närvarons utsträckning i tiden särskilt behandlades i den senare delen av artikeln.

Den reformerta läran avvisas

Bekännelsen talar i början om de s.k. "sakramentarierna". Det var Luthers beteckning på Carlstadt, Zwingli och andra som förnekade att Kristi kropp och blod var närvarande i brödet och vinet i kraft av Kristi egna instiftelseord. Luther menade att detta var en utomordentligt allvarlig och farlig villfarelse. Det var här fråga om ett svärmeri då man lät det egna förnuftet bortförklara Jesu egna ord. "Svärmeri" är det ord Luther använder om alla som avviker från bibeltextens tydliga och klara mening. Därför kan Luther även kalla de romersk-katolska teologerna för svärmare. Han liknar ibland reformationens båda huvudmotståndare, katoliker och svärmare (sakramentarierna), vid Simsons rävar, som är sammanbundna i svansarna och gemensamt bränner ner säden på fältet trots att de drar åt olika håll (Dom. 15:4ff). Precis så är det med påvens och de reformertas läror. De ser ut att gå åt diametralt olika håll, men är båda lika allvarliga avvikelser från Guds ord sanning.

Konkordieformeln (FC) säger i inledningen till sin andra del, Solida Declaratio:

"Tyvärr har några teologer och andra som berömmar sig av att de ansluter sig till Augsburgska bekännelsen under de närmast följande åren gett de nämnda sakramentarierna sitt stöd. Det har skett både hemligt och offentligt. I strid mot sitt eget samvete har de med våld vrängt och vantolkat Augustana så att nattvardsartikeln helt skulle överensstämma med sakramentariernas lära" (SKB 608, Trigl 970, fri övers. av SR).

Detta syftar på de s.k. kryptokalvinisterna, vilka i hemlighet försökte få de lutherska

furstarna att kompromissa och införa den reformerta läran. Den "offentliga läran" var läran hos de radikala reformerta i Schweiz och Calvins helt öppna kompromissförsök genom sin lära om Andens förmedling mellan de troende och Kristi kropp och blod i himlen. Mot dessa hade gnesiolutheranerna med Westphal, Hesshusius m.fl. öppet vänt sig. De hade också gått till angrepp mot Melanchthons avvikelser. Den ledande författaren av Konkordieformeln var Melanchthons främste lärjunge *Martin Chemnitz (1522-86)*, som efter ingående studier anslutit sig till den äktlutherska uppfattningen och därmed tagit avstånd från sin egen lärares nattvardsuppfattning.

Chemnitz och Konkordieformelns övriga författare kunde inte tåla och kompromissa med villfarelsen hos de reformerta eller hos Melanchton. Bekännelsen fortsätter:

"Därför har vi inte ansett att vi kan låta bli att i denna skrift bekänna och avlägga vittnesbörd om den gudomliga sanningen och den verkliga betydelsen av Kristi och den Augsburgska bekännelsens ord angående denna artikel. Vi vill göra allt vi kan för att med Guds hjälp bevara denna lära till våra efterkommande. Vi vill noga följa samvetet och varna våra åhörare och andra fromma kristna för sakramentariernas fördärliga villfarelser. Dessa strider totalt mot Guds heliga ord och den Augsburgska bekännelsen och de har redan flera gånger blivit förkastade." (SKB 608f, Trigl 970).

Vad striden gäller

I varje artikel börjar FC med att tydligt och klart redogöra för själva stridsfrågan (*status controversiae*). När oenighet i den kristna läran uppstår är det mycket viktigt att man tydligt och klart framställer vad skillnaden består av. Villolärarna tycker inte om detta. De vill helst att skillnaderna skall gömmas i ett allmänt dunkel, så att ingen riktigt kan veta vad som lärs. De vill gärna framställa det hela som om det endast vore en strid om ord. Då kan

framställa motståndarna som grälsjuka och kärlekslösa, medan de själva vill framstå som ytterst måna om sanningen och friden i kyrkan.

Men konkordieformelns författare har mycket tydligt insett att nattvardsstriden *inte* är en strid om ord. Där finns en klar och tydlig läroskillnad. Denna lyfts först fram och sedan undersöker man vad Skriften lär.

FC visar först att sakramentarierna är angelägna om att använda uttryck som kommer Augsburgska Bekännelsen så nära som möjligt. Men när de blir pressade kommer den verkliga skillnaden fram:

”Några sakramentariier anstränger sig att använda uttryck som kommer den Augsburgska bekännelsen så nära som möjligt och bekänner att Kristi kropp i nattvarden verkligen tas emot av de troende. Men när man pressar dem att uppriktigt och klart lägga fram sin egentliga mening förklarar de allesammans att de är överens om att Kristi sanna och egentliga kropp och blod är lika långt från det välsignade brödet och vinet, som himlen är från jorden... Därför menar de att Kristi kropp inte är närvarande här på jorden, utan enbart med avseende på tron (respectu fidei). Detta betyder att vår tro som är upplyst och uppväckt genom de synliga tecknen och det predikade ordet höjer sig och stiger upp över alla himlar och tar emot Kristi kropp på ett andligt sätt i himlen. De menar alltså, att liksom brödet och vinet är här på jorden och inte i himlen, så är Kristi kropp numera i himlen och inte på jorden. Därför tar vi i nattvarden inte emot något annat än bröd och vin (SKB 609, Trigl 970, 2-3).

Så går Konkordieformeln igenom hur de olika reformerta teologerna har omtolkat nattvardsorden. Inga namn nämns, men vi känner först igen Zwingli som betecknas med orden:

”Till en början har de påstått att Herrens nattvard bara är ett yttre tecken, som man känner igen de kristna på. Där delas inte ut något annat än rätt och slätt bröd och vin, som bara är symboler för Kristi frånvarande kropp.” (4a)

Sedan vänder sig FC mot dem som ändå menar sig ha en viss närvaro, men

inte en fysisk sådan:

”Men då detta inte ville hålla streck har de gått med på att Herren Kristus verkligen är närvarande i sin nattvarden, men bara i sin gudomliga natur, men inte med sin kropp och sitt blod.” (4b).

Här hänvisas till Kristi två naturer och deras förening i Kristi person. Det är alltså bara fråga om att Kristus som Gud är allestädes närvarande och att han därför också finns i brödet och vinet. Detta var som vi tidigare sett en punkt som bl.a. Melancton, Bucer och Calvin använde sig av. Närvaron i nattvarden kunde då uppfattas enbart som en gudomlig närvaro, men inte som en mänsklig och kroppslig närvaro. Melancton menade visserligen att allestädesnärvaron också gällde Kristi mänskliga natur. Men han kunde inte gå med på en konkret närvaro av det slag Luther lärde. Därför träffar också denna punkt i Konkordieformeln filippismens avvikelser.

Bekännelsen fortsätter att visa vad som hände när man fortsatte att ytterligare pressa motståndarna på denna punkt:

”Senare, då man med Kristi egna ord pressat dem att erkänna att Kristi kropp är närvarande i nattvarden har de menat och förklarat, att denna närvaro endast är andlig. Det är bara genom tron som man blir delaktig av Kristus och hans kraft, verkan och välgärningar. Det sker genom Kristi Ande, som är överallt. Anden bor i våra kroppar på jorden och förenas så med Kristi kropp, som är i himlen” (SKB 610, Trigl 972, 5).

Detta syftar tydligt och klart på Calvins lära. Genom denna uppfattning kunde Calvin tala om Kristi kropps närvaro i nattvarden, trots att han menade att det bara är de troende som genom den helige Ande förenas med Kristi kropp i himlen. Detta var onekligen ett skickligt sätt att förvillan vanliga, enkla kristna människor, som inte förstod Calvins svårbegripliga, teologiska spekulationer. Bekännelsen fortsätter:

Genom sådant fint och vackert tal har de bedragit många framstående personer, eftersom de

påstår och berömmar sig av att de inte har någon annan uppfattning än att Herren Kristus i sanning och till sitt väsen verkligen är närvarande i nattvarden. Men de menar bara att det är fråga om hans gudomliga natur och inte hans kropp och blod. Dessa är endast i himlen och inte på någon annan plats. Med brödet och vinet ger han oss sin kropp och sitt blod endast andligen genom tron, men inte kroppsligen genom munnen (SKB 610, Trigl 972, 6).

Konkordieformelns tydliga mening är alltså, att striden gäller om Kristi kropp och blod verkligen är fysiskt närvarande i brödet och vinet, eller om Kristi kropp och blod egentligen endast är i himlen och bara tas emot genom tron på samma sätt som t.ex. sker i predikan. Frågan är om närvaron är konkret knuten till brödet och vinet så att *alla* nattvardsgäster verkligen äter och dricker Kristi kropp och blod. Det är Luthers massiva och konkreta närvarolära av Kristi kropp och blod i brödet och vinet som står mot Calvins och de reformertas vackra ord om en ”andlig närvaro” som inte alls är knuten till själva elementen. Skillnaden blir uppenbar när man går in på själva texten och frågar sig: *Vad är det Jesus själv säger i nattvarens instiftelseord?* Bekännelsen fortsätter:

”Ty de uppfattar inte nattvardsorden ”Ät, detta är min kropp” i bokstavlig mening utan som ett symboliskt (bildligt, figurligt) tal. Att ’äta Kristi kropp’ betyder hos dem inte något annat än ’tro’ och ordet ’kropp’ är endast en symbol eller ett tecken på Kristi kropp, som endast är i himlen, men inte i nattvarden på jorden. Ordet ’är’ tolkar de så som om Kristi kropp vore ’sakramentalt eller signifikativt’ förenad med brödet. Med detta menar de att lika visst som de troende, fromma kristna äter brödet med munnen, lika visst tar de emot Kristi kropp däruppe i himlen andligen med tron. Men att Kristi kropp egentligen, fastän på ett osynligt och obegripligt sätt skulle vara närvarande här på jorden i nattvarden och tas emot tillsammans med det välsignade brödet även av hycklare och skenkristna med munnen – den uppfattningen förbannar och fördömer de som en förskräcklig hädelse” (SKB 610, Trigl 972, 7).

Mot alla dessa avvikelser hos de reformerta och filippisterna ställer nu Konkordieformeln den oförändrade Augsburgska bekännelsen, Lilla katekesen och Apologin. Man hänvisar särskilt till Apologins artikel 10, där det står:

”Den tionde artikeln godkänns, i vilken vi bekänner att i Herrens nattvard Kristi kropp och blod är i sanning och väsentligen närvarande i Herrens nattvard och tillsammans med de synliga elementen, bröd och vin, utdelas åt dem som tar emot sakramentet.” (SKB 611, Trigl. 974, 11).

Här upprepas också den bekännelse som Bucer m.fl. lade fram för Luther 1536. Där förklaras också att brödet inte förändras på det sätt som den medeltida kyrkan lärt genom den s.k. *transsubstantiationen*. Kristi kropp och blod utdelas verkligen tillsammans med verkligt bröd och vin. I Bucers bekännelse avvisades också en s.k. ”*rumslig inneslutning*” och ett ”*varaktigt förblivande*” utanför sakramentets bruk, t.ex. i den påvliga processionen (SKB 975f, Trigl 974, 15).

Denna punkt har många missförstått som om Luther i sitt godkännande av Bucers bekännelse skulle ha lärt någon form av förändligad närvaro. Detta är helt felaktigt. Luther lärde som vi sett tidigare en massiv närvaro av Kristi kropp och blod. Brödet är verkligen Kristi kropp och vinet är Kristi blod. Men att detta inte är en ”*rumslig inneslutning*” innebär att Luther här avvisar en reformert anklagelse. De menade ju att Luthers bibliska realism måste innebära en ”*instängning*” och ett s.k. ”*kapernaitiskt ätande*” eller en form av kannibalism. Luther hade givetvis aldrig lärt något sådant. Även de medeltida skolastikerna avgränsade sig mot sådant. Luther hävdade också att Kristi kropp och blod är konkret närvarande i varje liten partikel av brödet och vinet. Kroppen som sådan kan inte brytas och delas. Varje nattvardsgäst tar emot hela nattvardsgåvan, hur lite bröd och vin de än äter och dricker. Fastän Kristi kropp och

blod är konkret närvarande i en sakramental förening är det inte fråga om någon ”fysisk inneslutning” av samma slag som när våra kroppar synligt är närvarande på en viss plats och därmed lokalt begränsade (den närvaro som Luther kallar *circumscriptiv*, se förra numret av *Korset och kronan*). Detta är inte samma slags närvaro som i nattvarden. Den närvaro Luther lärde i sakramentet är en för förnuftet obegriplig förening av Kristi kropp och brödet, Kristi blod och vinet. Det är inte någon ”lokal inneslutning” utan en närvaro av samma slag som när Kristi kropp gick genom gravens hårda sten eller den övre salens bastanta väggar. Kroppen intar för Luther samma plats som brödet, men på ett underbart, för förnuftet obegripligt sätt. De reformerta kunde aldrig acceptera detta. De krävde en nattvardslära som stämde överens med förnuftet. Många lutherforskare har gjort samma misstag. När Luther pekar på att närvaron å ena sidan är en massiv, konkret närvaro som är knuten till elementet så kan inte heller forskarna följa med utan de menar då att Luther går för långt i sin iver att betona den konkreta närvaron. Men när Luther å andra sidan avvisar de reformertas anklagelser och visar att Kristus också med sin kropp kan vara närvarande på ett annat, underbart sätt än det yttre, s.k. *circumskriptiva* sättet, då vill forskarna förklara att det egentligen bara är en filosofisk skillnad mellan Luther och de reformerta. Så har många forskare ansett att Luthers lära om närvaron är samma närvaro som allestädesnärvaron. Om detta vore sant skulle Luther själv ha varit filippist och lärt detsamma som Melanchthon! Man kan här tänka på Jesu ord om de lekande barnen:

Vi har spelat flöjt för er, men ni dansade inte. Vi har sjungit sorgesånger, men ni grät inte (Matt. 11:17).

Hur man än lär så kommer åhörarna inte att förstå eftersom de inte *vill* förstå.

När Luther lärde en konkret, massiv närvaro avvisade man detta som ett ”kapernaitiskt ätande” då nattvardsgästerna tuggar sönder Kristi kropp. Men när Luther avvisade en sådan tolkning säger man att Luther endast lärde en allmän allestädesnärvaro, en ytterst förändligad närvaro som är densamma överallt. Det skulle i så fall inte vara någon skillnad mellan närvaron var som helst i vardagen och närvaron i sakramentet. Det är som någon tillspetsat men med rätta har sagt: ”I så fall skulle det vara samma närvaro i frukostägget som i sakramentet.”

Melanchton och filippisterna uppfattade saken helt annorlunda än Luther. Melanchton ville inte veta av någon konkret, fysisk närvaro och avvisade därför varje form av tillbedjan av Kristi kropp och blod i sakramentet. Filippisterna tolkar därför avvisandet av ”lokal inneslutning” som att Kristi kropp endast har en ytterst lös anknytning till brödet. De föredrar att säga att Kristi kropp är ”med” brödet men *inte* att brödet är Kristi kropp. Men Luther menade att orden ”i, med och under” bröd och vin endast får ses som en hjälpande förklaring till att brödet också förblir närvarande. Luther själv använde inte denna formel ”i, med och under”, vilken först senare blev populär bland lutheranerna. Enda gången han använder denna sammanställning sker då han avvisar den! För Luther var det huvudsakliga sättet att tala om närvaron att betona Jesu ord om brödet och vinet: Detta (d.v.s. brödet/vinet) är min kropp/mitt blod. Den senare filippismen använde helst uttrycket ”med” för att visa att brödet som sådant *inte* är Kristi kropp. Man hade då lyckats vända Luthers egen förklaring mot Zwingli i sin raka motsats. Detta framgår särskilt tydligt när vi kommer in på konsekrationen och den utsträckta närvaron.

En rätt tolkning av Konkordieformeln framgår också av dess berömmande ord

om hur man lärde om närvaron i fornkyrkan. Man citerar orden i Apologin, art. 10 och skriver:

”Ty då Paulus säger att brödet som vi bryter är en delaktighet av Kristi kropp, så skulle ju av detta följa att brödet inte vore en delaktighet av Kristi kropp utan av hans ande, om inte Kristi kropp utan endast den helige Ande vore i sanning närvarande. Vi vet ju också att inte bara den romerska utan även den grekiska kyrkan lär Kristi kroppsliga närvaro i den heliga nattvarden” (SKB 611, Trigl 974, 11).

Konkordieformeln fortsätter med att betona att instiftelseorden innebär att också *de ovärdiga* tar emot Kristi kropp och blod *”såsom Paulus säger”*.

”De menar alltså att Kristi kropp och blod i sanning utdelas även åt de ovärdiga och tas emot av dem, där man verkligen håller sig till Kristi instiftelse och befallning” (SKB 612, Trigl 976, i16).

Sedan betonas hur *”doktor Luther”* i de Schmalkaldiska artiklarna (1537) har täppt till alla *”undanflykter och kryphål”* för sakramentarierna. Man hänvisar särskilt till hur dessa (på ett filippistiskt sätt) har förvrängt Wittenbergkonkordian året innan (alltså den skrift som Bucer lade fram, som vi behandlat ovan). Luther lärde nämligen i de Schmalkaldiska artiklarna

”att brödet och vinet i nattvarden är Jesu Kristi sanna kropp och blod som utdelas och tas emot inte bara av fromma utan även av ogudaktiga” (SKB 612, Trigl 976, 19).

Därefter citeras ett av Luthers allra tydligaste och kraftigaste ord mot sakramentets förnekare:

”Ordet är, säger jag, det som grundlägger och särskilt utmärker detta sakrament, så att det inte bara är börd och vin utan med rätta kallas Kristi kropp och blod. ... Med detta ord kan du styrka ditt samvete och säga: Om än hundra tusen djävlar jämte alla svärmare kommer med sitt tal: ’Hur kan bröd och vin vara Kristi kropp och blod?’ så vet jag att alla andar och lärda tillsammans inte är så kloka som det gudomliga Majestätet i sitt lillfinger. Här står nu Kristi ord: ’Tag och ät! Detta är min

kropp. Drick alla av detta. Detta är det nya förbundet i mitt blod’ o.s.v. Vi håller fast vid detta och vi vill se den som skall kunna tillrättavisa Kristus och göra något annat än det han har sagt. Det är väl sant, att om du tar bort ordet från nattvarden eller ser på det utan ordet, så har du inte något annat än bara bröd och vin rätt och slätt. Men om ordet får höra ihop med detta, som det måste göra, så har vi i sanning Kristi kropp och blod enligt detta vittnesbörd. Ty såsom Kristi mun talar och säger, så är det, eftersom han inte kan ljuga eller bedra” (SKB 612f, Trigl 976, 21-23).

När detta står klart är det enligt bekännelsen lätt att svara på alla möjliga frågor om sakramentet. Man förstår då att även om *”en ogudaktig präst”* eller *”en bov”* skulle dela ut nattvarden, så är Kristus närvarande med sin kropp och sitt blod, förutsatt att själva instiftelsen inte ändras (SKB 613, Trigl 978, 24).

Kristus säger inte: ”Om ni tror och är värdiga får ni min kropp och mitt blod” utan han säger: ”Tag och ät! Detta är min kropp/mitt blod. Vidare säger han: Gör detta (nämligen det jag nu gör, instiftar, ger er och befaller er att ta emot). Det vill säga: vare sig du är ovärdig eller värdig, så får du här hans kropp och blod i kraft av dessa ord, som äro förbundna med brödet och vinet. Så märk nu och kom väl ihåg detta. Dessa ord är vår grund, vårt skydd och värn mot alla villfarelser och förförelser, som hittills har uppkommit eller ännu kan uppkomma” (SKB 613, Trigl 978, 25f).

Bekännelsen citerar sedan Luthers ord om att man i framtiden kommer att säga att Luther ändrade sig och inte stod fast vid sin nattvardslära. Mot detta säger Luther:

”Jag ser att med tiden allt fler sekter och villfarelser uppstår och att det inte är något slut på Satans oväsen och raseri. Därför vill jag hindra att någons under min livstid eller efter min död skall kunna åberopa sig på mig. De skall inte felaktigt kunna citera mina skrifter som stöd för sin villfarelse, såsom sakraments- och dopsvärmarna har börjat göra. Med denna skrift vill jag inför Gud och hela världen stycke för stycke bekänna min tro, som jag tänker hålla fast vid ända in i döden. Med Guds hjälp vill jag skiljas från detta livet och träda fram inför vår Herres Jesu Kristi domstol.

Kanske någon efter min död säger: Om doktor Luther nu levde, skulle han anse och lära annorlunda om den eller den artikeln, ty han har inte tillräckligt tänkt igenom den o.s.v. Då säger jag nu mot detta att jag med Guds nåd mycket noga med Skriftens hjälp tänkt över dessa artiklar och flera gånger provat dem på nytt. Jag vill bekänna dem lika visst, som jag nu har bekänt artikeln om altarets sakrament. Jag är inte drucken eller från mina sinnen. Jag vet, vad jag säger, och jag känner också helt och fullt mitt ansvar vid Herren Kristi ankomst och den yttersta domen. Därför får ingen mena, att jag skämtar eller kommer med löst prat. Detta är för mig en allvarlig sak. Genom Guds nåd känner jag Satan ganska väl. Kan han förvränga och förvanska Guds ord, vad skall han då inte göra med mina eller en annan människas ord?"

Efter denna protest framlägger Luther, salig i åminnelse, bland andra artiklar även denna: "På samma sätt", säger han, "talar och bekänner jag även om altarets sakrament, att där sannerligen Kristi lekamen och blod äts och drickes i bröd och vin med munnen. Detta sker även om de som delar ut sakramentet, eller de som tar emot det, inte skulle tro eller på annat sätt missbrukar det. Ty det grundar sig inte på människans tro eller otro, utan på Guds ord och instiftelse. Bara man inte tar sig för att först ändra och förvanska Guds ord och instiftelse, som de nuvarande sakramentsfienderna gör. De har förvisso enbart bröd och vin, ty de har varken Guds ord eller instiftelse, utan har förvringt och förändrat dessa efter sitt egen förnuft."

Doktor Luther förstod verkligen den Augsburgska bekännelsens rätta och egentliga mening mer än andra. Ända till livets slut höll han fast vid den och försvarade den. Kort före sin död upprepade han denna tro i sin sista bekännelse med stor iver, då han skriver på följande sätt: "Jag anser dem alla vara av samma sort, d.v.s. sakramentarier och svärmar, som de verkligen är. De vill inte tro att Herrens bröd i nattvarden är hans verkliga, naturliga kropp, som den ogudaktige eller Judas tar emot med munnen lika väl som den helige Petrus och alla helgon. Den — säger jag — som inte vill tro det, han må låta mig vara i fred och inte hoppas att ha något gemensamt med mig. Därmed punkt och slut."

Av dessa förklaringar och särskilt den som lagts fram av doktor Luther, den Augsburgska

bekännelsens främste lärare, kan varje förståndig människa som älskar sanning och fred, utan vidare inse vad som har varit och fortfarande är den Augsburgska bekännelsens lära och mening om denna artikel. (SKB 614f, trigl 980f, 29-34).

Av detta långa citat av Luther framgår med all önskvärd tydlighet att Konkordieformeln näst efter Skriften åberopar sig på Luthers egen utläggning av instiftelseorden. Luther är här mycket mån om att framhålla att det är *Skriftens egen lära* som han lyfter fram. Han vill absolut inte komma med några egna, mänskliga tolkningar. Det är motståndarna som har tvingat fram denna strid. Det är de som förvillat de kristna genom att förneka kyrkans bibliska lära om Kristi kropps och blods närvaro i brödet och vinet.

Men när en sådan villfarelse förs fram kan den sanna kyrkan inte tåga. Då måste kyrkans kallade präster och teologer vederlägga villfarelsen. Det var just detta Luther med kraft gjorde mot Carlstadt och Zwingli, och det är vad Konkordieformeln nu gör mot Calvins och filippismen och deras villoläror. Det är i princip samma gamla villfarelser men i en delvis ny form. Dessa falska uppfattningar har ingen hemortsrätt i Kristi kyrka.

Det är med stor sorg man idag märker hur man inom den ekumeniska rörelsen försöker sudda ut skillnaderna mellan de olika konfessionernas läror. Genom detta visar man bara att man inte tar det så noga och allvarligt med den kristna läran. Hellre slår man samman olika konfessioner och lärouppfattningar än att man bemödar sig om att söka sanningen genom Guds ord. Det beror främst på att den moderna, bibelkritiska teologin har slagit igenom på bred front både inom bibelforskningen och inom de olika kyrkosamfundens ledningar.

Men de som fortfarande vill hålla fast vid Bibelns sanning måste med bön och allvar fråga sig: Vad lär Skriften? Vad säger den Helige Ande till oss?

Forts. i nästa nr.